

Oblikujmo pravljico z glasbo

Let's Create Fairy Tales with Music

Petra Pograjc

Vrtec Sončnica pri OŠ Gaber,
Veliki Gaber 41, 8213 Veliki Gaber

petrapograjc@gmail.com

Izvleček

Pravljica z glasbo je nekaj čudovitega in posebnega, vendar pa je njeno oblikovanje v poseben ustvarjalni izziv tako strokovnemu delavcu kot tudi otroku. V članku je predstavljen pristop k oblikovanju pravljice z glasbo, pri katerem so otroci dejavno vključeni v vse korake ustvarjalnega procesa (izbira besedila, določitev mest za zvočne slike, izbor zvočil, oblikovanje zvočne slike in izvedba glasbeno-dramske predstave).

Ključne besede: glasbena pravljica, pravljica z glasbo, zvočila, zvočne slike.

Abstract

Although fairy tales with music are extraordinary and special, creating them presents a challenge for both practitioners and children. This article looks at an approach in which children are actively involved in all the steps of the creative process, namely the choice of a text, the position of sound pictures, the choice of sound sources, the creation of sound images, and, of course, the music-theatre performance.

Keywords: music fairy tale, fairy tale with music, sound sources, sound pictures.

Glasba in pravljica nas spremljata skozi življenje že od samega rojstva. Vsaka posebej ali skupaj oblikujeta posebne občutke in nas popeljeta v svet domišljije. Ko se združita v glasbeno pravljico ali pravljico z glasbo, glasba s svojimi zvoki in harmonijo oriše pravljичne junake, nam približa dogajalni čas in prostor ter s tem obogati besedno vsebino.

Ljubezen do poslušanja pravljic in glasbe otrokom vlivajo odrasli, najprej v primarnem okolju. Ob vstopu v vrtec pa se njihovi vlogi pridruži še strokovni delavec. Z željo po razvijanju zanimanja za literarne in glasbene vsebine se strokovni delavci srečujejo z najrazličnejšimi

izzivi, vezanimi na izbor ustreznih pristopov in materialov, s katerimi bi v največji meri omogočili otrokov celostni razvoj.

Na področju otrokovega glasbenega razvoja se strokovni delavci srečujejo s problematiko slabše opremljenosti z glasbenimi pripomočki in posledično z zmanjšanjem glasbenih dejavnosti. Te pa so ključnega pomena za krepitev in razvoj ustvarjalnosti na področju glasbenega ustvarjanja in izvajanja.

V procesu oblikovanja pravljice z glasbo smo uporabljali najrazličnejše predmete in materiale, ki so nam

na voljo v vsakdanjem življenju. Predmete smo smiselno uporabili kot zvočila in z njimi ustvarili zvočne slike. Pristop k oblikovanju pravljice z glasbo smo izpeljali ob pravljici *Kako je kokoška kuhala čaj* avtorice Anje Štefan.

Glasbena pravljica

Glasbena pravljica je pravljica, pri kateri pomembno vlogo pri pripovedovanju, poglobljanju doživetij, izrisu značajskih lastnosti junakov in ponazoritvi njihovega gibanja igra inštrumentalna glasba. Kadar je v glasbeno pravljico poleg inštrumentalne

glasbe vključena tudi vokalna glasba, ta prevzema vlogo pripovedovalca, medtem ko inštrumentalna glasba razlaga dogajanje ali zgodbo nadaljuje. Glasbena pravljica je glasbeno delo, ki ga pišejo skladatelji (Borota, 2015).

Pravljica z glasbo

Vodilno vlogo v pravljici z glasbo prevzema besedna vsebina, pri čemer je glasba le povezovalni element in igra vlogo glasbenega premora med pripovedovanjem zgodbe. Glasba, ki jo vključujemo v pravljico z glasbo, je lahko preprosta. Lahko je tudi samo posnet inštrumental (Borota, 2015).

Vključevanje glasbe v pripovedovanje ima lahko dopolnilno ali popestritveno vlogo. V obeh primerih je delež vključene glasbe majhen. Vključujemo lahko kratke otroške pesmi ali pa pripovedovanje popestrimo z dodajanjem različnih ritmičnih inštrumentov in zvočil, da zvočno ponazorimo dogajanje (gibanje živali, vremenske pojave, pihanje vetra in podobno) (Voglar, 1981).

Glasbila

Začetki glasbil in njihovo poznavanje segajo že v pradavnino. Njihov razvoj se je skozi zgodovino stop-

njeval in posledično je nastala množica glasbil, ki bi brez klasifikacije ostala nepregledna. Najbolj poznana je klasifikacija iz leta 1914, in sicer klasifikacija nemškega muzikologa Curta Sachsa in avstrijskega etnomuzikologa Ericha von Hombostela, ki razlikuje pet vrst glasbil: idiofoni, membranofoni, kordofoni, aerofoni in elektronska glasbila, ki se med seboj razlikujejo po materialu, načinu igranja in zvoku oziroma zvočni barvi (Borota, 2015).

Mira Voglar (1985) je zasnovala obsežno zbirko zvočil, ki jo je moč slišati v njenih glasbenih pravljicah. Z njimi, v obliki zvočnih slik, zvočno ponazarja vremenske pojave in dogajanja. Zbirko je zasnovala na podlagi svoje domišljije, s preučevanjem zvočne barve posameznih predmetov in materialov ter s pomočjo raziskovanja zvoka. Zvočila je razdelila v sedem družin: cin-cin-dongi, pinke-ponke, zing-zongi, bamberbami, brenkice, goslice in pih-puh-pihalke (Voglar, 1985).

Izdelovanje, ustvarjanje in igranje na glasbila otrokom vseh starosti prinaša veliko veselje. Ravnanje z glasbili, ustvarjanje glasbe in igranje nanje otrokom omogoča celostni glasbeni razvoj na več področjih (na kognitivnem, afektivnem in psihomotoričnem), hkrati pa vpliva na glasbeno ustvarjalnost in razvoj otrokove domišljije (Pesek, 1997).

Izbira besedila in likovno poustvarjanje

Pri izbiri besedila za oblikovanje pravljice z glasbo je pomembno, da izbiramo besedila, ki glasbi omogočajo neopazen vstop v dogajanje ter ji dajejo prostor, da se v zgodbi izraža. Že ob branju besedila začutimo značilnosti, mesta, kjer bi si želeli samo dogajanje slišati in ga ob zvokih ali glasbi doživeti (Borota, 2015).

Sama sem ob prebiranju različnih zgodb izbrala tri, pri katerih sem že ob vsebini zgodbe želela posamezna dogajanja tudi slišati. Otrokom sem vse tri izbrane zgodbe prebrala, se o posameznem besedilu z njimi pogovorila ter jim po prebranih zgodbah in razpravi dala možnost, da sami izberejo tisto, ki jim je najbolj všeč in bi jo želeli nadgraditi v pravljico z glasbo.

Ravnanje z glasbili, ustvarjanje glasbe in igranje nanje otrokom omogoča celostni glasbeni razvoj na več področjih, hkrati pa vpliva na glasbeno ustvarjalnost in razvoj otrokove domišljije.

Slika 1: Likovno poustvarjanje po pravljici

Izbrano pravljico sem otrokom večkrat prebrala, da so vsebino globlje doživeli. Ob posameznem dogajanju smo se ustavili in se pogovorili o zvokih, s katerimi bi ga ponazorili. Same zvoke smo primerjali z vsakodnevni zvoki, ki so otrokom znani, bližji in jih lažje opišejo.

Besedilo pravljice smo razdelili na več delov, v skladu s številom dogodkov. Otroke sem spodbudila, da si izberejo eno dogajanje in ga poskušajo tudi likovno uprizoriti. To jim je bilo sprva v velik izziv, saj je težko poustvariti gibanje, vendar so bili zelo motivirani in so izražali veliko zanimanja za tovrstno dejavnost. Vse nastale likovne stvaritve smo uporabili za slikovno upri-

zoritev zaporedja zgodbe, hkrati pa so slike igrale vlogo mesta za zvočno sliko.

Zvočne barve, zvočila in oblikovanje zvočnih slik

»Glasbilo je lahko vsak predmet, iz katerega izvabljamo glasbene zvoke na mehanski način ali z električnimi impulzi.« (Borota, 2015, str. 77)

Zanimanje za glasbene dejavnosti tako s področja glasbenega izvajanja kot glasbenega ustvarjanja se pri otrocih kaže zelo izrazito od četrtega leta starosti, ko oblikujejo enostavne ritmične spremljave k peti pesmi, ritmične vzorce, ritmizirajo besedila pesmi in oblikujejo enostavnejše zvočne slike. Oblikovanje slednjih poteka v štirih fazah:

1. Zbiranje idej za zvočno sliko in raziskovanje zvoka
2. Odbiranje glasbil/zvočil in izbiranje zvokov
3. Snovanje idej in oblikovanje glasbenih zamisli
4. Oblikovanje glasbene celote (Borota, 2015)

Ker se strokovni delavci v vrtcih pogosto srečujemo s problematiko slabše opremljenosti z glasbenimi pripomočki, sem se pri oblikovanju pravljice z glasbo odločila, da otrokom ponudim predmete, ki so nam vsak dan pri roki, in jih spodbudim k ustvarjanju zvokov s ponujenimi predmeti iz različnih materialov. Pri raziskovanju zvočne barve smo se sklicevali na posamezna dogajanja in ugotovitve o zvokih, ki bi bili primerni za zvočno ponazoritev. Otroci so ustvarjali zvoke in raziskovali zvočne barve s predmeti, kot so: kuhalnice, plastična embalaža, kovinske škatlice, PVC-vrečke, lesene kocke, plastične ščipalke, sobni copati, kovinske posode z različnimi polnili (riž, fižol, koruza ...), kuhinjski lončki in podobno. Izbrane predmete so polagali na slike, ki so jih poustvarili po pravljici. Pri oblikovanju krajših zvočnih slik so s pomočjo izbranih predmetov, v skladu z dogajanjem, poskušali ustvariti krajšo zvočno sliko, o kateri smo se kasneje tudi pogovorili. Če se otrokom zvok ni zdel najbolj primeren, smo dodali ali odvzeli katerega izmed predmetov. To smo ponavljali, vse dokler nismo bili zadovoljni z oblikovano zvočno sliko. Po-

Poleg predmetov smo uporabljali tudi **lastne inštrumente**, kot so: topot z nogo ob tla, tleskanje z jezikom, pihanje zraka (ponazoritev vetra), udarjanje z rokami ob kolena (padanje dežja) in podobno.

Slika 2: Priprava scenskih rekvizitov

leg predmetov smo uporabljali tudi lastne inštrumente, kot so: topot z nogo ob tla, tleskanje z jezikom, pihanje zraka (ponazoritev vetra), udarjanje z rokami ob kolena (padanje dežja) in podobno.

Oblikovane krajše zvočne slike smo združili v celoto. Za bolj spontano izvajanje posameznih zvočnih slik sem pravljico otrokom večkrat prebrala, oni pa so izvajali zvočne slike v skladu z vrstnim redom dogodkov. Pri izvajanju so se usedli v polkrog, in sicer glede na to, pri kateri zvočni sliki so sodelovali, in glede na zaporedje dogodkov oziroma zvočnih slik. Poleg oblikovanih zvočnih slik sem v pravljico vključila tudi krajšo pesem, katere melodija se je skozi zgodbo ponavljala, spreminjalo se je le besedilo, ki je bilo oblikovano v skladu s posameznimi dogodki v pravljici. Sama izvedba kot celota, torej pravljica z glasbo, se je izvajala vsakokrat, ko so se izvajale dejavnosti z namenom oblikovanja glasbene pravljice.

Otroci so izrazili željo, da nastalo pravljico z glasbo nadgradimo in jo izvedemo kot glasbeno-dramsko predstavo. Ker smo vsebino zgodbe večkrat ponovili, so otroci ponotranjili vsebino in se hitro naučili besedila. V oblikovani pravljici nastopa ena sama oseba, zato se je za njeno vlogo javila ena od deklic, drugi otroci pa so izvajali zvočne slike na izbranih in oblikovanih zvočilih ter peli pesem. Skupaj z otroki smo oblikovali potrebne scenske rekvizite in pripravili sceno. Otroci so se dejavno vključevali v vse korake ustvarjalnega procesa in v izvedbo.

Oblikovano pravljico z glasbo smo v glasbeno-dramski predstavi uprizorili za ožji krog gledalcev. Slike, ki so jih likovno poustvarili otroci, smo projicirali na platno kot slikovno zgodbo.

Sklep

Glasbene dejavnosti s področja glasbenega ustvarjanja in izvajanja pozitivno vplivajo na razvoj otrokovega mišljenja, ustvarjalnosti in kreativnosti, hkrati pa otroku približajo svet glasbe in glasbenega ustvarjanja kot nekaj pozitivnega, prijetnega in zabavnega. Dejavno vključevanje otrok v proces oblikovanja pravljice z glasbo otrokom omogoča razvoj domišljije, reševanje problemskih situacij, sodelovanje v skupini in krepljenje zmognosti prilagajanja. Kot glasbilo lahko uporabimo predmete iz različnih materialov, ki so nam vsak dan na dosegu roke, zato kupljena glasbila ne igrajo ključne vloge pri oblikovanju in izvajanju glasbenih dejavnosti.

Viri in literatura

- Borota, B. (2015). *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.
- Pesek, A. (1997). *Otroci v svetu glasbe*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Voglar, M. (1981). *Otrok in glasba*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Voglar, M. (1985). *Mali instrumenti*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.